

„Разширяване на сътрудничеството с неправителствени организации” – важна препоръка към наказателната и пенитенциарна реформа

В какъв контекст като цяло попада проект „Свобода зад решетките”? Коя ниша в системата на реформиращата се наказателна и пенитенциарна политика на България запълва със своите дейности? Доколко те са част от субординирано междусекторно усилие с потенциал за поне малка промяна на терен на едно от местата за лишаване от свобода – затвора в Плевен?

Отговорите на тези въпроси могат да бъдат намерени в един Анализ на ПЕНИТЕНЦИАРНАТА ПОЛИТИКА И СИСТЕМА В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ на Център за изследване на демокрацията, който макар и публикуван през 2011 все още е валиден в голяма степен. Документът е достатъчно сериозен и обхваща цялостен преглед на системата на българските затвори и европейските стандарти: (правна рамка, състояние, проблеми), но ние ще припомним само неговите Общи препоръки към наказателната и пенитенциарната политика:

- Да се осигури системно провеждане на криминологични и емпирични изследвания, въз основа на които да се определят краткосрочните и дългосрочните приоритети на политиката; да се проучи и да започне да се прилага опитът на държави от ЕС, в които има добри практики в тази сфера; изследванията да се поставят в необходимата институционална рамка чрез създаване на научно звено по подобие на Института по психология на МВР или възстановяване на закрития Център по криминология и криминалистика към Министерството на правосъдието.
- Да се разработи методика за изчисляване на разходите за противодействие на престъпността, в които освен средствата за годишна бюджетна издръжка на лишените от свобода (съгласно приетия вече стандарт) и бюджета за издръжката на пенитенциарната администрация да се вземат предвид разходите за определена част от издръжката на целия апарат на наказателното правосъдие и неговата дейност, включително на досъдебното производство, компенсирани на щетите от престъпления

ето и разходите при рецидив; резултатите от изчисленията и анализа на ефективността на наказателното правосъдие и пенитенциарната политика да се вземат предвид при развитието им.

- Да се разработи система за оценка за разходите за противодействие на престъпността чрез налагане на наказанието лишаване от свобода и за съпоставянето им с нейната ефективност чрез изследване и анализ на реинтеграцията на изтърпелите наказанието лишаване от свобода и случаите на повторно извършване на престъпления, включително на риска от рецидив.
- Да се разработи концепция за и да се извършат промени в системата от наказания – относно сроковете на наказанията, свързани с лишаване от свобода, ограничаването на приложното поле на доживотен затвор без право на замяна, разширяването на приложното поле на наказанията без лишаване от свобода, възможностите за отлагане на изпълнение на наказанието (условно то осъждане), възможностите за условно предсрочно освобождаване и т.н.
- Успоредно с горните препоръки да се разработи и да започне да се прилага система за квалификация и обучение на работещите в пенитенциарната система с оглед повишаване ефективността на изпълнението на наказанието лишаване от свобода; да се предприемат мерки за засилена защита – служебна, социална, физическа, както и регламенти рана система на поощрения за мотивиране на заетите в тази сфера и на различни придобивки при добро изпълнение на работата.
- Да се въведе без каквото и да е отлагане повсеместно Единната информационна система, която освен съда, Прокуратурата и МВР да включи затворите и пробационните служби.
- Да се оценяват и анализират периодично резултатите от прилагането на въведения стандарт за управление на качеството и сигурността в българските затвори.
- Да се обърне внимание и на необходимостта от осигуряване на публичност, отчетност и прозрачност за изпълнение на мерките и сроковете, предвидени в приетите програми, стратегии, инвестиционните планове и т.н.; неизпълнението им или отклоненията от тях могат да имат за резултат само хипотетична политическа отговорност, а контролни механизми са необходими, тъй като от това зависи не просто успехът или неуспехът на една политика, на един кабинет или на отделни политици, а прилагането на основни принципи и положения от новия Закон за изпълнение на наказанията и задържането под стража. Препоръки към наказателно-изпълнителните органи.
- Да се разработят програми за публично-частно партньорство за по-бързо модернизиране на пенитенциарната система и да се започне прилагането им на прозрачна и некорупционна основа.
- Да се развият по-широк кръг дейности за ресоциализация на лишеите от свобода и да се утвърди вече въведеното въз основа на добрите практики в по-развити в това отношение държави – членки на ЕС, по-широко, основано на диференциран поход и индивидуализация използване на системата от стимули и поощрения.
- Да се осигури засилен вътрешен контрол върху използването на физическа сила и помощни средства.
- Да се прилага по-широко оценката на риска, като се използват международните и европейските стандарти.

- Да се разшири сътрудничеството с неправителствени организации, като се използва техният потенциал за планиране и провеждане на образователни, обучителни и квалификационни програми.

Препоръки към наказателното правосъдие

- Да се извършва по-прецизна и диференцирана преценка при определяне на наказанието лишаване от свобода и по-широко да се използват наказанията без лишаване от свобода.
- Да се редуцира до минимум селективността при налагане на наказанието лишаване от свобода.

Към законодателя

- Да се ускори приемането на нов Наказателен кодекс с промени в системата на наказанията в съответствие с концепцията от препоръката към наказателната политика.
- За трудовата дейност в местата за лишаване от свобода да се предвиди прилагането на общите правила на трудовото законодателство, включително правилата за трудовите договори, заплащането и безопасността на труда и социалното осигуряване; да се предвидят данъчни облекчения за работодатели, които предоставят работа на лишени от свобода и допринасят за повишаване на трудовата заетост.
- Да се предприемат последващи мерки към интегриране на медицинското обслужване в местата за лишаване от свобода към националната система на медицинско обслужване.

- Да се предвиди по-голяма диференциация при определяне на видовете дисциплинарни наказания на лишените от свобода, като се вземат под внимание спецификите на различните категории лица – например преосмисляне на наказанието изолиране в наказателна килия по отношение на непълнолетните.
- Да се разширят възможностите за независим контрол и наблюдение на местата за лишаване от свобода и дейността на наказателно-изпълнителните органи от независими недържавни организации, в т.ч. за достъп на юридическите лица с нестопанска цел, за срещи с лицата, лишени от свобода или на които е наложена мярка задържане под стража, във връзка с предмета на тяхната дейност да осъществяват независимо наблюдение и контрол.
- Да се регламентират възможностите за безплатна правна помощ на лицата, лишени от свобода.

«Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Младежки форум 2001 – Разград” и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Програмния оператор или на Донора.»